

Mijn zelfmoord

H. Roorda van Lydinga

Henri Roorda

Mijn zelfmoord

Vertaling Rokus Hofstede

Met een nawoord van Jeroen Brouwers

Boom

Oorspronkelijke uitgave: *Mon Suicide*, E. Ruckstuhl-Bonanomi, Lausanne, 1926.
Uit deze editie zijn het auteursportret door A. Borel en een selectie uit de hout-
snedes door F. Fehlmann overgenomen voor deze Nederlandse vertaling.

© Nederlandse vertaling: Rokus Hofstede en Boom uitgevers Amsterdam, 2021
Licht herziene editie van de in 1998 bij Uitgeverij Vantilt verschenen vertaling.

© Nawoord: Jeroen Brouwers & Atlas Contact. Overgenomen uit *De laatste
deur. Zelfmoord in de Nederlandstalige letteren*, 7de druk, Atlas Contact,
Amsterdam, 2021

Gepubliceerd met steun van de Association des Amis de Henri Roorda,
Lausanne.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of
op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen
of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever. *No part of this book may be reproduced in any way whatsoever
without the written permission of the publisher.*

Omslagontwerp: Zeno
Verzorging binnenwerk: Mijke Wondergem

ISBN 978 90 2443 678 1 | NUR 323

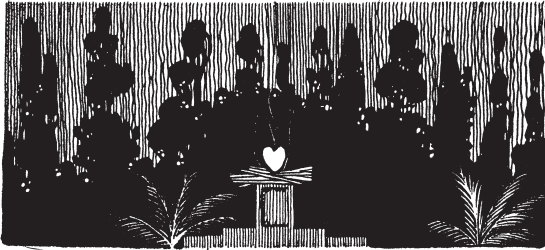
www.boomfilosofie.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Inhoud

Voorwoord	7
Ik hou van het luie leven	9
De voorraden	11
Geld	15
Ik heb verkeerd geleefd	19
Het is een slechte daad	23
De moraaldocent en de fysioloog	27
Individu en maatschappij	33
Brave burgers, nette mensen	37
Wat te lang duurt	41
Laatste gedachten voor het sterven	45
Nawoord	55

Voorwoord

Al geruime tijd ben ik van plan een boekje te schrijven onder de titel: *Het vrolijke pessimisme*. Die titel bevalt me. Ik vind dat hij een mooie klank heeft en hij drukt aardig uit wat ik zou willen zeggen.

Maar ik heb geloof ik te lang gewacht. Ik word oud en mijn boekje zal waarschijnlijk meer pessimisme dan vrolijkheid bevatten. Ons hart is niet de volmaakte thermosfles die de gloed van onze jeugd tot het einde toe zonder warmteverlies bewaart.

Het vooruitzicht van mijn zeer waarschijnlijke en tamelijk nabije zelfmoord ontnemt me trouwens bij vlagen alles wat me rest aan goed humeur. Het zal nog niet meevallen de inhoud van mijn boek overeen te laten stemmen met zijn titel.

Bij nader inzien geloof ik dat 'Vrolijk pessimisme' een uitdrukking is die sommige kopers zou kunnen afschrikken. Ze zullen die niet begrijpen. 'Mijn zelfmoord' is vast een aantrekkelijker titel. Het publiek heeft een uitgesproken voorkeur voor melodrama.

Ik zou willen dat mijn zelfmoord mijn schuldeisers wat geld oplevert. Ik heb dus overwogen naar Fritz toe te gaan, de baas van het Grand Café. Ik wou hem zeggen: ‘Kondig in de kranten een lezing aan over *De Zelfmoord*, door “Balthasar”, en voeg er in vette letters aan toe: “Aan het slot van zijn spreekbeurt zal de spreker zelfmoord plegen.” Vervolgens, in kleinere letters: “Toegangsprijzen 20 fr., 10 fr., 5 fr. en 2 fr. (de prijs van de consumpties wordt verdrievoudigd).” Ik weet zeker dat de opkomst heel behoorlijk zal zijn.’

Maar ik heb mijn idee laten varen. Fritz had zeker geweigerd, want mijn zelfmoord zou een onuitwisbare vlek op de vloer van zijn achtbaar etablissement kunnen achterlaten.

En verder zou de voorstelling vast – geheel wederrechtelijk – door de politie zijn verboden.

Balthasar

Ik hou van het luie leven

Drieëndertig jaar lang heb ik hard gewerkt en nu ben ik moe. Toch heb ik nog steeds een geweldige eetlust. Juist die gezonde eetlust is er de oorzaak van dat ik veel domme dingen gedaan heb. Zalig zijn zij die een slechte maag hebben want ze zullen deugdzaam zijn.

Misschien heb ik de gezondheidsvoorschriften niet goed genoeg in acht genomen. Door gezond te leven kun je naar het schijnt heel oud worden. Dat heeft me nooit aangetrokken. Ik zou van nu af aan een comfortabel en hoofdzakelijk contemplatief bestaan willen leiden. Van een lichte geestesroes, van vluchtige emoties vervuld zou ik van de ochtend tot de avond de schoonheid van de wereld willen bewonderen en 'aardse genoegens' willen smaken.

Maar als ik op aarde bleef, zou het luie leven dat me aantrekt me niet vergund zijn. Om de fouten die ik heb begaan goed te maken, zou ik nog lange tijd eentonig ploeterwerk moeten verrichten en pijnlijke ontberingen moeten verduren. Ik stap er liever uit.

De voorraden

Mijn droom van een lui leven is geen onvervulbare droom. Ieder jaar zien mensen die deugdzamer of handiger zijn dan ik die droom in vervulling gaan. Het zijn redelijke individuen, die met het oog op hun ouderdom hun hele leven voorraden hebben aangelegd.

Een Frans staatsman gaf de jongelui van zijn land eens deze hardhandige raad: 'Verrijkt u!' – Vroeger nam ik aanstoot aan die uitspraak, want de morele opvoeding die ik heb genoten was van uitmuntende kwaliteit. Welbespraakte verkondigers hadden me voorgehouden: 'Verdedig altijd de belangen van de onderdrukten!' Die raad heb ik me aangetrokken, en in mijn familie ben ik altijd opgekomen voor het dienstmeisje. Maar misschien is onrechtvaardigheid toch wel te verkiezen boven wanorde, want mijn schoorvoetende bemoeisels hadden steevast betreurenswaardige scènes tot gevolg.

Mijn opvoeders hadden me niet bedrogen als ze hadden gezegd: 'De mensheid is arm. Dat betekent dat ze vreselijk hard en niet-aflatend moet werken om de veelzijdige rijkdom-

men die uit de aarde voortkomen een bruikbare vorm te geven. Nuttige of begerenswaardige dingen zijn beperkt in getal. Iemand die een vooruitziende blik heeft, vult daarom kasten, die hij op slot doet – brandkasten doorgaans –, met de voorraden die hij te danken heeft aan zijn volharding, zijn slimheid of het een of andere gelukkige toeval. Want hij weet dat hij oud zal worden. Er komt een dag waarop hij niet meer wil produceren maar nog steeds de behoefte voelt om te consumeren. Wanneer die dag gekomen is, kan hij alleen uitrusten en van het leven genieten als hij voorraden heeft.

Maatschappelijke rijkdommen zijn beperkt in getal; werken is vermoeiend; mensen zijn gedoemd om oud en zwak te worden. *Dat zal altijd zo blijven.* Die drie omstandigheden verklaren de grote begeerten van de Arme en de verzorgingsmaatregelen die de Rijke neemt om te beletten dat zijn brandkast met braak wordt geopend. *Ze* verklaren de wetten die de mensen hebben gemaakt om in de maatschappij een duurzame orde te vestigen.’

Dat is wat mijn opvoeders me hadden moeten uitleggen. Maar ze hebben me vooral toegesproken over vooruitgang en over de toekomstige maatschappij. En jarenlang was ik een overtuigd medestander van de utopisten die het geluk van de mensheid voorbereiden.

Omdat er heel veel armen zijn, zullen ze misschien kans zien om enige ‘rechtvaardigheid’ te brengen in de verdeling van de voorraden. Het vooruitzicht van een goed georganiseerde socialistische staat, waarin individuen over materiële bestaanszekerheid beschikken, zou me helemaal niet tegenstaan. Wanneer je niet hoeft in te zitten over de beschikbaarheid van de voedingsmiddelen die je dagelijks nodig hebt, kun je denken aan andere dingen – de geest is dan vrij. In de wereld van vandaag, waarin ‘vrijheid’ heerst, maken de meeste mensen zich zorgen.

Maar als het socialisme zegeviert, op welk voedsel zou het individu dan mogen rekenen? Moeten we genoeg nemen

met brood, melk, verse groente en ‘sociale macaroni zonder kaas’? Om te zorgen dat er voor iedereen genoeg te eten is, zullen soberheid, onthouding en deugdzaamheid vast verplicht worden gesteld. Overvloed voor allen vereist een enorme gemeenschappelijke arbeid. Terwijl ik juist een maatschappij zou willen waarin corvees tot een minimum beperkt blijven en je elke dag vele uren overhebt om te beminnen, van je lichaam te genieten en te spelen met je verstand.

Mijn droom is absurd. Hoe je het ook wendt of keert, duurzaam geluk is onmogelijk. Misschien vergiste men zich niet toen men de mens voorhield: ‘In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten.’ Maar is het dan wel wenselijk om het leven in stand te houden? De maatschappij beschermt zich tegen het egoïsme van individuen omdat ze wil voortbestaan. Waarom voortbestaan? Wat is er begerenswaardig aan de toekomst waarop we afstevenen? De Schepper, die naar verluidt erg intelligent is, moet zich bij vlagen toch afvragen of zijn schepping niet vergeefs is geweest.

Ik klets maar wat. Nadenken, iets in overweging nemen, dat doet alleen een onvolmaakt intellect. Het Oneindige Intellect denkt niet na; het laat zich in niets onderscheiden van de absolute stompzinnigheid! God vraagt zich vast en zeker helemaal niets af.

Wanneer ik iemand hoor praten over de Hogere Belangen van de Mensheid begrijp ik niet wat daarmee wordt bedoeld. Maar ik hou van reerug en oude bourgogne. En ik weet hoe verrukkelijk poëzie, muziek en de glimlach van een vrouw kunnen zijn.

Geld

Ik zei het al: de mensen die me hebben opgevoed, waren geen koppige, gierige boerenpummels. Het waren edelmoedige utopisten. Toen ik twintig was, geloofde ik echt dat geld er niet toe deed. Ik was gevoelig gemaakt voor alles wat er lelijk is aan het kapitalistische regime.

Wat mijn oordeel bovendien vertekende, was dat niemand onaardig tegen me was. Ik heb altijd zulke goede vrienden gehad dat ik nog steeds niet alleen maar slecht over mezelf kan denken.

Een of twee keer heb ik, om hun vriendschappelijke wenken op te volgen, geprobeerd voorraden aan te leggen. Maar die heb ik meteen opgegeten.

Vandaag zie ik mijn ernstige vergissingen helder in – maar het is te laat. Ik begrijp te laat hoe belangrijk de rol is die geld speelt in de moderne maatschappij. Nu weet ik het. Wanneer ik doordring in een van de schitterende bankgebouwen die recentelijk in Lausanne zijn verrezen, onderga ik een heilige ontroering. Ik bevind me in de tempel van het Levende

Geloof. Er zijn geen schijnheiligen onder de gelovigen die ik er tegenkom; geen van hen twijfelt aan de almacht van zijn godheid.

Geld maakt gelukkig. Tijdens de grote oorlog van 1914 brachten rijke mannen grootmoedig hun kinderen op het altaar van het vaderland ten offer. Maar toen later het vaderland geld nodig had, brachten deze deugdzame mannen prompt hun fortuin in veiligheid. Hun geweten droeg hun niet op het uiterste offer te brengen.

Niet alleen kan wie geld bezit een comfortabel, gezond en aangenaam leven leiden, maar ook heeft hij genoeg vrije tijd voor het onderhouden van zijn ‘intieme bloempot’,

Nederige geranium of zegevierende palmtak.

De rijke kan zijn leven vernieuwen. De arme kan niet wachten. Als het beroep dat hij al een paar jaar uitoefent hem nu weerzin inboezemt, moet hij er toch mee doorgaan. Om een nieuw beroep te leren, zou hij geld moeten hebben.

De arme en de rijke kunnen dezelfde vergissingen maken, maar voor de rijke zijn de gevolgen minder verstrekkend. Als ik geld had, zou ik mezelf de doodstraf niet opleggen en zou ik haar die ik veel kwaad heb gedaan kunnen troosten.

De rijke heeft de keus: hij kan vrijgevig zijn of niet vrijgevig zijn. Als hij wilde, zou hij een paar jaar het bestaan van een arme kunnen leiden. De arme heeft de keus niet.

Heb je een ijzeren wil, dan kun je het heel wel zonder rijkdom stellen. Gewoonlijk vervangt de arme de ‘tomeloze energie’ die hem ontbreekt door gelatenheid.

Mensen die erg arm en erg eerlijk zijn, zijn mensen die niet genoeg te eten krijgen. Observeer ze eens: hun ziel straalt niet de minste warmte uit. Ze krijgen net genoeg te eten om te kunnen doorleven. Dat is trouwens alles wat de maatschappij die ze nodig heeft van ze vraagt.

Ik stel me voor welk gezicht de rijken zouden zetten als de armen de gewoonte aannamen zich van kant te maken om hun grauwe bestaan te bekorten. Ze zouden zeker zeggen dat dat ‘immoreel’ is. En wat een middelen zouden ze niet inzetten om de ontsnapping van hun gevangenen te voorkomen!

Voor de rijke is het gemakkelijker dan voor de arme om, als hij een groot verdriet heeft, vergetelheid te zoeken; hij kan weggaan, en door het decor van zijn leven te veranderen zal hij bij vlagen ook de loop van zijn gedachten veranderen. Wie weet of hij niet, als hij vrijgevig genoeg is, de hartsvriendin ontmoet die hem zal liefhebben ‘om wie hij is’? Wanneer ze veel geld heeft, lijkt een lelijke vrouw al veel minder lelijk. De rijke meneer T. praat zo zelfverzekerd dat het eerst niet opvalt hoe dom hij is. De arme daarentegen staat dagelijks aan vernederingen bloot.

Vaak moeten echtgenoten die niet langer van elkaar houden, mensen die elkaar verfoeien, met elkaar blijven samenleven omdat ze arm zijn. Scheidingen liggen niet binnen het bereik van ieders beurs.

De rijke hoeft niet hypocriet te zijn; hij heeft bestaanszekerheid. Geld hebben, dat is op de toekomst kunnen rekenen. Geld, dat is toekomstig leven.

Er zullen altijd armen onder ons zijn; een maatschappij die uitsluitend uit rijken bestaat, is niet levensvatbaar. Maar het individu dat geen voorliefde voor dwangarbeid heeft, rest één uitweg: hij kan eruit stappen.

Ik heb verkeerd geleefd

Op het moment dat hij ging sterven, herinnerde Socrates zich dat hij een van de goden van zijn tijd een haan schuldig was. En, eerlijk als hij was, stond hij erop dat hij 'zijn zaken geregeld had'. Wanneer je maar één haan schuldig bent, is dat niet zo moeilijk. Ik ben duizend hanen schuldig, en omdat ik weet dat het me aan energie en aan deugdzaamheid zal ontbreken om ze allemaal terug te geven, leg ik mezelf de doodstraf op. Dat zal een einde maken aan het ondraaglijke onbehagen dat mijn geest beheerst. En zo, help ik mezelf hopen, zal aan de menselijke gerechtigheid zijn voldaan.

Ik erken dus de ernst van mijn misstappen. Ik had anders moeten leven. Je mag niet te veel rekenen op de voorraden van je naaste. Maar laat ik niet al te streng over mezelf oordelen, want ik heb altijd de beste bedoelingen gehad. Toen ik zei: 'Ik zal u uw haan op 30 september teruggeven', was ik volkomen oprecht. Ik was zelfs door mijn oprechtheid zo gerustgesteld dat ik al na een uur aan iets anders dacht. En omdat ik altijd de eetlust van een rijke heb gehad, at ik weleens hanen op,

zonder kwaad in de zin te hebben, die ik tot 30 september veilig had moeten wegbergen. Vol optimisme rekende ik vagelijk op de toekomst. Ik had vaak horen zeggen dat je slapend rijk wordt.

Lang heb ik middenstanders een beetje geminacht. Ik meende dat mijn ziel fraaier was dan de hunne. Toen meneer K. mij vol trots meedeelde: 'Ik heb mijn handtekening nooit verloochend', voelde ik voor hem niet de minste bewondering. Zijn commerciële rechtschapenheid is buiten kijf. Maar wanneer meneer K. geen enkel papier heeft getekend, zijn zijn scrupules minder groot. Als de gelegenheid dat toelaat, deinst hij er niet voor terug kleine besparingen te realiseren op de magere salarissen van zijn werknemers. En hij geeft niet altijd met absolute eerlijkheid antwoord op de vragen van zijn klanten. De wet verplicht een winkelier niet om aan de eerste de beste de volle waarheid te zeggen. De wet straft niet alle vormen van menselijke ploerterigheid.

Leerkrachten, die elke maand hun wedde ontvangen, zijn vaak naïevelingen die er over het leven ongerijmde ideeën op nahouden, want ze hebben veel te veel tijd voor belangeloze bespiegelingen. In onze wereld van handelaars en financiers is een normaal mens iemand die van de morgen tot de avond uitsluitend aan geld denkt. Zo iemand weet dat het leven een strijd is die elke dag opnieuw gestreden moet worden. Hij begrijpt waarom het nodig is oplettend en voorzichtig te zijn. Ik heb het regelmatig geconstateerd: in zijn conversaties laat bankier M. zich nooit helemaal gaan, hij blijft iemand die iets achterhoudt.

Toen ik mijzelf beter achtte dan meneer K. en meneer M. was ik verwaand en stompzinnig. Om geld te verdienen, om te sparen moet je sterk zijn – je hoeft niet sterk te zijn om het uit te geven. De middelen die deze heren aanwenden om zich te verrijken zijn vaak allesbehalve elegant, maar het zijn ge-